

Houd kippen en auto's binnen

steenmarters rukken op naar het westen

Mevrouw De Klerk had de cameraval bij haar tuinhuisje geplaatst om nachtelijke inbrekers op haar volkstuin in het Rotterdamse Zuiderpark, direct ten zuiden van het Ahoy-complex, te betrappen. Het voor slechts zeven tientjes bij de Aldi aangeschafte cameraatje met bewegings-sensor had de eerste nachten alleen enkele buurkatten vastgelegd. Daar kwam in de vroege ochtend van 27 oktober 2014 verandering in. Het zoogdier op de foto was beslist geen kat. Met hulp van Facebook-vrienden determineerde Rita de Klerk het dier correct als steenmarter en deed er, met de foto als bewijs, melding van op de website waarneming.nl. Daar trok deze Rotterdamse waarneming direct de aandacht.

Tekst: André de Baerdemaeker, ecoloog Bureau Stadsnatuur debaerdemaeker@bureau-stadsnatuur.nl

Een steenmarter (*Martes foina* Erxleben) is nog altijd een bijzondere verschijning in West-Nederland. Tot 25 jaar geleden kwam hij nog uitsluitend oostelijk van de lijn Groningen - Nijmegen - Maastricht voor. Sindsdien heeft het inheemse roofdier, ter grootte van een slanke huiskat, zijn verspreidingsgebied in Nederland in westelijke richting uitgebreid en dat gaat niet onopgemerkt voorbij. Steenmarters hebben een voorliefde voor een stenige omgeving en betrekken geregeld gebouwen. Omdat de marters zich daarbij niet bepaald als voorbeeldige burens gedragen, kan de overlast voor de menselijke bewoners aanzienlijk zijn. Vooral in het oosten van Nederland kan men daarover meepraten: steenmarters kraken er zolders en kruipen onder de motorkappen van geparkeerde auto's - gedrag dat nogal eens tot schade en overlast kan leiden (Müskens 2005). Steenmarters zijn niet kieskeurig en eten

behalve vogels, konijnen, ratten, muizen, insecten en andere kleine dieren zoals kikkers, ook geregeld plantaardig voedsel, zoals fruit. Volwassen steenmarters houden er een netwerk van min of meer vaste rustplaatsen op na en kunnen zich zo heimelijk gedragen dat zij, ook in dichtbevolkt gebied, lange tijd onopgemerkt kunnen blijven. Jonge marters zijn door hun speelsheid helaas een stuk minder geruisloos.

Overlast

Steenmarters zijn wettelijk beschermd. Dat maakt het er niet eenvoudiger op voor een bewoner die zich geconfronteerd ziet met een nest ravottende marters op de vliering. Naast de geluidsoverlast die de 's nachts opererende dieren veroorzaken, is stankoverlast door ontlasting en rottende prooi-resten de meest gehoorde klacht. Indien er jongen in het spel zijn zit er weinig anders op dan de marters hun tijd te geven. Na enkele weken verlaten de jongen het nest en kan er tot actie overgegaan worden. Het nauwgezet afdichten van openingen die toegang tot het gebouw bieden is de beste manier om steenmarters buiten de deur te houden. De ruimtes waar de dieren hebben gezeten dienen grondig gereinigd te worden. Om te voorkomen dat de marters vervolgens hun intrek nemen bij de burens is het in sommige gevallen raadzaam een marterkast te plaatsen. Een alternatieve, overlastvrije woonruimte voor steenmarters op korte afstand van de afgesloten verblijfplaats.

'Marterproof' auto's

De eigenaardige gewoonte van steenmarters om zich geregeld in de motorcompartimenten van auto's op te houden, maakt dat ze steevast met auto's geassocieerd worden. Zoals alle marterachtigen zijn steenmarters bijtgrage beesten en, tot groot verdriet van automobilisten, doden ze graag wat tijd door onder de motorcap op rubberen slangetjes te knauwen. Er zijn inmiddels tal van marterwerende maatregelen beschikbaar die een particuliere autobezitter kan toepassen. Variërend van schrikdraad en onwelriekende anti-marterspray tot kastjes die ultrasone pieptonen produceren (vergelijkbaar met kattenverjagers). De meest voor de hand liggende oplossing - parkeer de auto in de garage - gaat helaas niet voor iedereen op. Het is effectief gebleken de auto op een frame met gaas te parkeren omdat steenmarters niet graag over gaas lopen, maar

Gebalge steenmarters uit Barendrecht (rechts, NMR 9990-03075), Rotterdam-Charlois (midden, NMR 9990-02976) en Rotterdam-Zuiderpark (links, NMR 9990-03267); collectie Natuurhistorisch Museum Rotterdam. Foto: Kees Moeliker

zo'n frame is niet eenvoudig mee te nemen in de kofferbak. Het aanbrengen van marterbestendige kabels en leidingen lijkt vooralsnog de meest effectieve methode om schade aan het motorblok te vermijden. Intussen hebben verschillende Duitse automerken 'marterproof' modellen op de markt gebracht. In sommige Nederlandse steden, waaronder Arnhem, Nijmegen en Zwolle, lijkt de aanschaf van marterbestendige auto's de moeite waard. In het westen van ons land zijn steenmarters zoals gezegd nog altijd schaars, maar daar lijkt verandering in te komen.

Waarnemingen

Wanneer we alle waarnemingen en vondsten op een rij zetten, groeit het vermoeden dat de steenmarter vaste voet aan de grond probeert te krijgen in de regio Rotterdam. De eerste gedocumenteerde melding van een Rotterdamse steenmarter stamt al uit 1986. Toen werd in een aluminiumfabriek in het Botlekgebied een nestjonge aangetroffen waarvan men vermoedt dat het als verstekeling met vrachtgoed was aangevoerd. Over het lot van het dier is verder niets bekend (Broekhuizen *et al.* 1986). Bakker (2008) maakt melding van een ongedocumenteerde *road kill* in het Rotterdamse havengebied in begin jaren tachtig van de vorige eeuw. Daarna bleef het stil tot augustus 2008. Toen vingen Rotterdamse boswachters twee exemplaren in Kralingen. De steenmarterstille leek hiermee doorbroken, want vijf verse verkeersslachtoffers werden in de periode

2008-2014 gevonden in de Hoekse Waard, Rotterdam-Zuid (drie stuks) en Barendrecht (Moeliker *et al.* 2014).

Opmars naar het westen

Waar komen deze Rotterdamse marters vandaan? Bakker (2008) betoogt dat de Kralingse steenmarters Rotterdam op onnatuurlijke wijze bereikt moeten hebben: meegelif met (vracht)verkeer uit het oosten, of doelbewust losgelaten. Ook de vondsten in Barendrecht en de wijk Charlois zijn in verband gebracht met aanvoer via gemotoriseerd verkeer vanwege directe nabijheid van de A15, de logistiek belangrijkste oost-west transportroute van de regio. Zoals gezegd hebben steenmarters een bijzondere interesse in auto's. Toch is het niet waarschijnlijk dat een steenmarter zich onder de motorkap van een rijdend voertuig mee laat voeren naar verre streken. Het zijn behoedzame dieren die ook binnen de bebouwde kom veel moeite doen om direct contact met mensen te vermijden. Bovendien zijn ze watervlug, waardoor een onder de kap verblijvend dier meer dan genoeg tijd heeft het voertuig te verlaten wanneer een automobilist zijn intrede maakt. De relatie tussen steenmarters en autosnelwegen lijkt eerder ingegeven te zijn door de vele verkeersslachtoffers. Steenmarters lopen meer schade op door auto's dan andersom, want de toestand waarin ze doorgaans worden waargenomen is plat op het asfalt. De populatie breidt zich te voet uit in westelijke richting, waarbij de verliezen onder zwerfende

jonge mannetjes (die het zwerflustigst zijn) in een regio met een dicht infrastructureel netwerk aanzienlijk zullen zijn. Dat blijkt ook uit de clustering van waarnemingen rond grote steden. Dat er toch steenmarters zijn die het gemotoriseerde verkeer in de grote stad weten te ontlopen, blijkt uit het fotogenieke exemplaar van het Rotterdamse Zuiderpark dat in april 2015 wederom springlevend poseerde voor de cameraval van mevrouw De Klerk.

Referenties

1. Bakker, G. 2008 - Rotterdam heeft er een groot roofdier bij! - *Natuurlijk Rotterdam* 9(2): 4-5
2. Broekhuizen, S., Hoekstra, B., Laar, V. van, Smeenk, C. & Thisen, J.B.M. (red.) 1992 - *Atlas van de Nederlandse zoogdieren* - KNNV Uitgeverij, Utrecht
3. Moeliker, K., de Baerdemaeker, A. & Kompanje E.J.O. 2014 - Steenmarters op Zuid: van road pizzas tot vaste bewoners? *Straatgras* 26(3): 47-48
4. Müskens, G.J.D.M. & Broekhuizen, S. 2005 - De steenmarter (*Martes foina*) in Borgharen: aantal, overlast en schade - *Alterra-rapport* 1259
5. Timmermans, G. 2011 - De eerste waarneming van steenmarter (*Martes foina*) in Amsterdam - *Blaadje* 2011/3 - KNNV Amsterdam

Steenmarter, volkstuincomplex de Zuiderhof, Rotterdam, 27 oktober 2014. Foto: Rita de Klerk

Doodgereden steenmarter in Rotterdam-Zuiderpark, 31 maart 2014. Foto: Jeike van de Poel